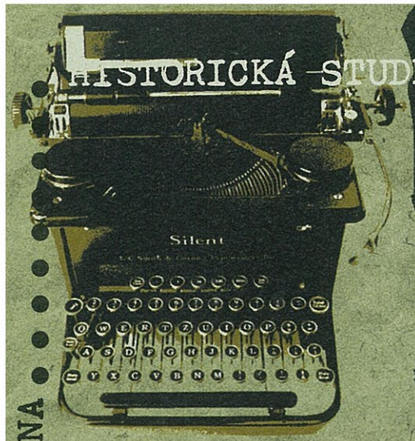

SWANS

Neexistuje snad jiná kapela, která by způsobila tak naprosto rozporuplnou reakci jako právě američtí SWANS (Labutě). Někdo je považuje za to nejmodernější, co bylo lze v současném rocku nalézt, jiný v nich vidí jen tupé orangutany a intelektuální zmetky. Pravdou ale zůstává, že hudba SWANS je holá, vydestilovaná, obnažená až na kost, na dál už nedělitelné jádro. Říká se, že i pouhý energetický účinek jejich hudby způsobuje některým lidem erekci a jiné nutí k zvracení. Obrovské flákance kytarového noise a neskutečně hustá, brachiální kaše basy a bicích tvoří dohromady děsivý soundtrack k temné vizi konce tohoto tisíciletí. Zpěvák a leader SWANS Michael Gira chrlí jak šílený strohé slogany na téma „sex / prachy / nenávist / sebedestrukce / bolest / pán / otrok...", jakési dětinské mantry, jež však v sobě skrývají krutou krásu. Tato ocelová bouře vyřídila už pěknou řádku hudebníků, kterých se v kapele údajně vystřídalo dvacet až třicet.

Duchovním otcem SWANS je od samého počátku zpěvák, autor většiny textů a hudby, Michael Gira. Narodil se v L.A. a jak sám říká: *„Moje dětství, to bylo peklo."* Ví se o něm, že svoje teenagerovské roky na přelomu 60. a 70. let strávil braním takového množství drog, že byl jako zombie, jež se dívá na vlastní život z cizího okna. *„Byl jsem docela vedle,"* říká. *„Nemyslím, že jsem tím něco získal. Jen to zničilo jakýkoliv potenciál, který jsem tehdy měl. Všem teenagerům bych doporučoval, aby drogy nebrali. V sebezničení není žádná romantika."* Je o něm také známo, že jeho první sexuální zkušenost bylo znásilnění. *„Tak tohle jsem veřejně vykecal? No to jsem ale vůl. Nechci o tom mluvit. Stačí když řeknu, že během týdne jsem byl jak oběť znásilnění, tak i jeho pachatel. Obě polohy - mít moc a být bezmocný - jsou nechutné."* Na otázku, proč v patnácti utekl z domova, jen lakonicky odpovídá: *„Do toho se neser."* No tak jo.

V rodném L.A. se Gira zúčastnil vzniku místní punkové scény v kapelách STRICT IDS a LITTLE CRIPPLES. Současně přispíval do dnes už neexistujícího časopisu „Slash". Na přelomu 70. a 80. let se přesunuje do New Yorku v naději, že tam najde konstruktivnější atmosféru a jinou muziku než „zklišovaný" punk v L.A. Našel ale jenom jiný druh klaustrofobie. V N.Y.C. zakládá skupinu CIRCUS MORT, ze které o něco později vzešel zárodek SWANS v podobě dua Michael Gira a bubeník Jonathan Kane. *„Cením si věcí, které jsou strohé, jasné, nesporné, obnažené až na kost, neintelektuální (neplést si s ne-inteligentní). Důvody založení Swans je možné hledat právě v tomhle. Chci lidi OLÍZAT hudbou kolem dokola."*

První koncerty ještě ve dvojčlenné sestavě proběhly někdy v roce 1982 a v témže roce také vychází první EP „Swans", v nákladu pár tisíc výlisků u obskurního labelu LABOR. O rok později již pětičlenná sestava SWANS vydává své debutové album „Filth". Vytváří na něm jedno-notový, téměř neposlouchatelný zvuk. Jednotlivé písně nemají žádný začátek, ani žádný konec. Nikde žádný rytmus, žádné melodie, žádné riffy ani akordy, jen drcení, atonální chroptění a temné vrčení. Je to jako pochodující armáda z pekla. Animální, pudová záležitost. Nejdůležitějšími postavami pro následný vývoj kapely (kromě Giry samozřejmě) se bezesporu stali detroitský kytarista a fanoušek STOOGES a MC5 Norman Wesberg a švýcarský perkusionista Roli Mossiman, známější později jako producent a spoluhráč Foetuse (z jeho projektu s názvem WISEBLOOD).

Následující alba „Cop" a především „Greed" posunují toto pomalé, plazící se, prehistorické, smrduté, prvotní bahno alespoň částečně do současnosti. Patologické drhnutí je zčásti zjemněno zvuky piána a především svěžím dívčím hlasem Jarboe, s jejímž příchodem do SWANS se hodně věcí změnilo. Vytvořila křehký protiklad ke Girovu brutálnímu a klaustrofobickému běsnění, což ještě zvýšilo vnitřní napětí skladeb SWANS. I přes tento „konejšivý" prvek není jejich hudba o nic míň žhavá a burcující. Gira zní jako člověk, který je právě stahován z kůže a jehož dům je současně srovnáván se zemí. Žádné slitování, žádná motlitba, žádné řešení. *„Na hoření není nic špatného,"* plive ze sebe Gira.

Album „Holy Money" se jeví z dnešního pohledu jako první vrchol v tvorbě SWANS. Jejich výraz se stává strukturovanější, relativně snesitelnější a jednotlivé skladby nabývají konkrétnější podoby. Deska, jež položila základy, na kterých v budoucnu stavěli např. GODFLESH nebo NEUROSIS. SWANS jsou v té době řazeni hudební kritikou k hnutí „No Wave" zahrnující kapely a interprety jako SONIC YOUTH, Foetus, EINSTÜRZENDE NEUBAUTEN, Lydia Lunch, Nick Cave nebo LAIBACH, jejichž společným tématem bylo násilí a utrpení v současné industriální společnosti.

V roce 1987 vychází podle mě absolutně nejlepší nahrávka v historii SWANS, dvojalbum „Children Of God". Zvuk kapely je zde texturovanější, komplexnější a Girovo monotóní vrčení získalo novou modulaci. Znamenalo pro SWANS vzestup z těch nejhlubších a nejtemnějších jam duševního bahna do nových, zářících sfér. Střídání temného, drsného a ohlušujícího noise s křišťálově čistými a jako zmrzlá květina křehkými skladbami zpívanými Jarboe vytváří skvěle fungující smyslnou, téměř až mystickou atmosféru tohoto neobyčejného alba. *„Dělala jsem spoustu věcí, než jsem poznala Michaela,"* vzpomíná Jarboe. *„Zajímaly mě projekty s přednatočenými pásky, v kombinaci s uměleckým přednesem básní. Taky jsem zpívala v kostelním sboru, později pak v nočních klubech."* Její tehdejší studiové práce připomínají v té době ještě ne příliš známou Diamandu Galás. Zbědovaný, temný, drsný a zoufalý svět SWANS posunuly její klávesové party, smyčcová aranžmá, čistý, plný zpěv a především síla její osobnosti do zcela jiné polohy.

HISTORICKÁ STUDNA HISTORICKÁ STUDNA

Bůh a sex, radost a smrt, bolest a vykoupení

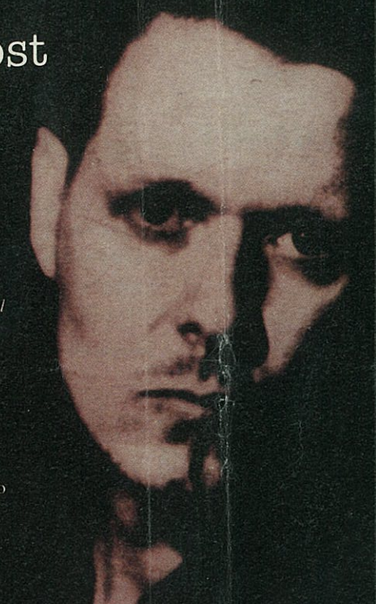

Podle Jarboe je základním kamenem spolupráce s Girou přizpůsobení se. *„Ještě než jsem si přečetla, jaký byl Paganini, myslela jsem si, že zkoušky u SWANS jsou opravdovým peklem. Ale teď si myslím, že Paganini byl horší. Posílal své muzikanty do prdele a psychicky je deptal tak, že s brekem prchali ze zkoušek, aby se nakonec vrátili a zahráli neskutečný koncerty, protože byli našponováni až na samou hranici... Podobně to vypadá na zkouškách SWANS. Peklo, oheň, žár."* *„Jo. Všichni stojíme ve džberech vařícího oleje a vzájemně se drásáme žiletkama,"* dodává ústřepačně Gira. Většina jeho textů se zabývá reálným světem, aniž by nabízely nějaké morální soudy či poskytovaly nějaká řešení. Obvykle mají jakýsi rámec, v němž se pak pohybuje jeho imaginace. Ať už je to práce, peníze, sex nebo náboženství...

Na dvojalbu „Children Of God" tvoří tento rámec křesťanství, což vyvolalo nemalý rozruch. Jeden obzvláštní idiot odmítl dokonce tuto desku recenzovat s tím, že „nebude psát o znovuzrozených křesťanech". *„Mě především zajímala ta paralela mezi náboženstvím a rockovou muzikou,"* vzpomíná Gira. *„Líbila se mi ta ironie. A jestli věřím v Boha? V některý lidi věřím. Možná taky v hudbu samu. Někdy je mi krásně, když hraju. Možná že to je jakési mini-vykoupení. Ale nepřesvědčí mě to o tom, že existuje Bůh, či že můj život má nějakou cenu. Při psaní textů nikdy nemyslím na to, co tomu řeknou lidi. Nezajímá mě to... Kdybych se o to staral, byl bych teď asi daleko komerčně úspěšnější, uslintaný neurotik. Nemůžeš vyhladit to, cos nepoznal, a nemůžeš potlačit to, cos nepocítil... Například každá práce, jež neuspokojuje tvoji individualitu, stojí za hovno. V práci není žádná přirozená důstojnost. Záleží to zcela na té osobě, zda ji takovou udělá. Já jsem měl v životě spoustu zasranejch zaměstnání..."*

V roce 1987 se SWANS zcela zázračně zjevují i v naší republice, aby na konspirativně utajených koncertech v Praze a Brně ukázali českému undergroundu, zač je toho loket. Bylo to, jako totální zjevení, jako přistání Marťanů, jako signály z vesmíru. Nejsoučasnější americká kapela, ve vrcholné formě a bolševikovi rovnou pod nosem. Brněnská „Šelepka" se otřásala v základech a my jsme jen s pokleslou čelistí zírali na ty nepravděpodobné bytosti, jež ze svých nástrojů dolovaly něco, co přesahovalo naši hudební i lidskou zkušenost. Jeden z nejsilnějších zážitků mého života...

V roce 1986 přesídluje Gira s Jarboe z New Yorku do Anglie, kde se zrodil vedlejší projekt s názvem SKIN. *„SWANS byli tehdy téměř mrtví a já chtěl udělat něco, kde by Jarboe dostala více prostoru,"* vzpomíná Gira. *„Měl jsem v úmyslu udělat něco prostého, filmovějšího."* Pod tímto názvem natočili společně dvě alba, jež později vyšla jako 2CD „World of Skin". Hudba je to éterická, temná, s bohatými smyčcovými party a ohlašovala budoucí změnu zvuku samotných SWANS, která se plnou silou prosadila na albu „The Burning World" z roku 1989.

Když jsem tuto desku slyšel poprvé, napadlo mě, že se Gira asi zbláznil. Oproti animální drtičce předcházejících alb je tohle učiněný popík. Asi jako kdyby se BLACK SABBATH rozhodli, že proniknou na „špicu hitparády" písněmi ve stylu BONEY M. Pak jsem ale trochu vychladnul, album si v klidu poslechl a zjistil jsem, že se jedná o skvostnou perlu, ukrytou před lačnými zraky v kalných vodách. Také má v sobě tu ohromnou vnitřní sílu, stejně jako všechna předcházející alba SWANS, ovšem s tím rozdílem, že je zde oděna do líbivějšího závoje, jenž musí být nejprve trpělivě a jemně svléknut. Dá to trochu námahy, ale výsledek za to rozhodně stojí. Bezesporu jedna z nejlepších desek SWANS vůbec. Víc akustická, než elektrická, víc tichá, než hlasitá, víc melancholická, než vzteklá, spíš středozápad, než New York. Album respektuje klasickou strukturu popové písně (chorus / refrén / melodie), přesto však zůstává zcela svébytným a originálním celkem, prosyceným temně krásným smutkem podzimního soumraku. Desku spoluprodukoval Bill Laswell a mezi hostujícími muzikanty najdeme taková zvučná jména, jako např. kytarového mága Freda Frithe nebo sitárového guru Ravi Shankara. *„Přestal jsem si podřezávat žíly,"* říká k tomu Gira, *„a rozhodl jsem se, že nejlepší způsob, jak z lidí dostat to nejlepší, je ukázat jim trochu respektu."*

Umělecký posun nenastal jenom v hudbě, ale i v textech. Oproti apokalyptickým referencím, zběsile chrlené symbolice vnitřností v minulosti, jsou tu teď jakési epické příběhy, ve kterých jsou většinou hlavním tématem ženy. Matky, milenky, nevinné dívky.

Obzvlášť působivé jsou písně zpívané Jarboe, např. „I Remember Who You Are" či melancholická a snad nejkrásnější píseň z alba, „stevewinwoodovská" balada „Can't Find My Way Home". *„V hudbě mě teď zajímá víc osobní výpověď,"* říká Gira. *„Jsem nyní daleko skromnější a nechci už dělat žádná grandiózní prohlášení. Psal bych příjemnější věci, kdybych se taky tak cítil. Jenže tomu tak není."* /Když jsme byli mladí/ neměli jsme žádnou historii/ neměli jsme co ztratit/ což znamenalo/ že jsme si mohli vybrat/ ale pak zestárneš/ ztratil jsem svou ctižádost a získal závislost na chlastu a depresi/ postrádám tvoji arogantnost/ tvoji inteligenci/ tvoji nenávist k autoritě/ ale už tu nejsi/ našli tě prý ve Španělsku/ ležet na ulici/ na tváři divoký smích/ v zádech nůž/ ještě musím říct jednu věc/ než se zase opiju/ ať Bůh prokleje slunce/ ať Bůh prokleje každého/ kdo mluví laskavě" (God Damn The Sun). Na obalu desky je fotografie rozvinuté bahenní lilie na temně ametystovém pozadí, což docela výstižně reflektuje tu doutnající sensuálitu tohoto výjimečného alba. *„Prostě generuje ten žár"*, dodává Gira.

Devadesátá léta jsou pak především ve znamení reedic raných alb SWANS na vlastní značce YOUNG GOD. V roce 1991 vychází sice nové album „White Light from the Mouth of Infinity", jedná se ale o velmi průměrný materiál, který ani zdaleka nedosahuje naléhavosti předcházejících desek. O rok později to poněkud napravuje solidní EP „Love of Life/Amnesia" a také v roce 1995 vcelku vydařené sólové projekty Giry a Jarboe, nazvané „Drainland" a „Sacrificial Cake". Jde ovšem vždy o variace na známé téma a tento nový materiál s sebou bohužel už nepřináší onen progresivní prvek, jenž byl v minulosti tak významný. V závěru tohoto tisíciletí vychází též několik reprezentativních výběrů a „live" nahrávek, což nepřímo potvrzuje dojem, že Labutě (SWANS) zůstaly již jen krásným snem. Nebo děsivou noční můrou? No... asi jak pro koho.

P.S. V nakladatelství Mata právě vychází kniha od Michaela Giry „Konzument", která by rozhodně neměla uniknout vaší pozornosti.

Michal Jakubík

Diskografie
(pouze řadová alba):

Swans (EP)	1985,	HOMESTEAD
Filth	1983,	YOUNG GOD
Cop	1984,	K 422
Greed	1986,	PVC
Time Is Money (EP)	1986,	K 422
Holy Money	1986,	PVC
Children Of God	1987,	CAROLINE
Feel Good Now	1988,	PRODUCT INC.
The Burning World	1989,	UNI
White Light from the Mouth of Infinity	1991,	YOUNG GOD
Love of Life (EP)	1992,	YOUNG GOD
Great Anihilator	1995,	YOUNG GOD
Die Tür ist zu	1996,	ROUGH TRADE
Soundtrack for the Blind	1996,	ATAVISTIC